

Részecskék keresése az LHC CMS detektorában

*Jancsó Gábor, Vértesi Róbert
összeállítása alapján*

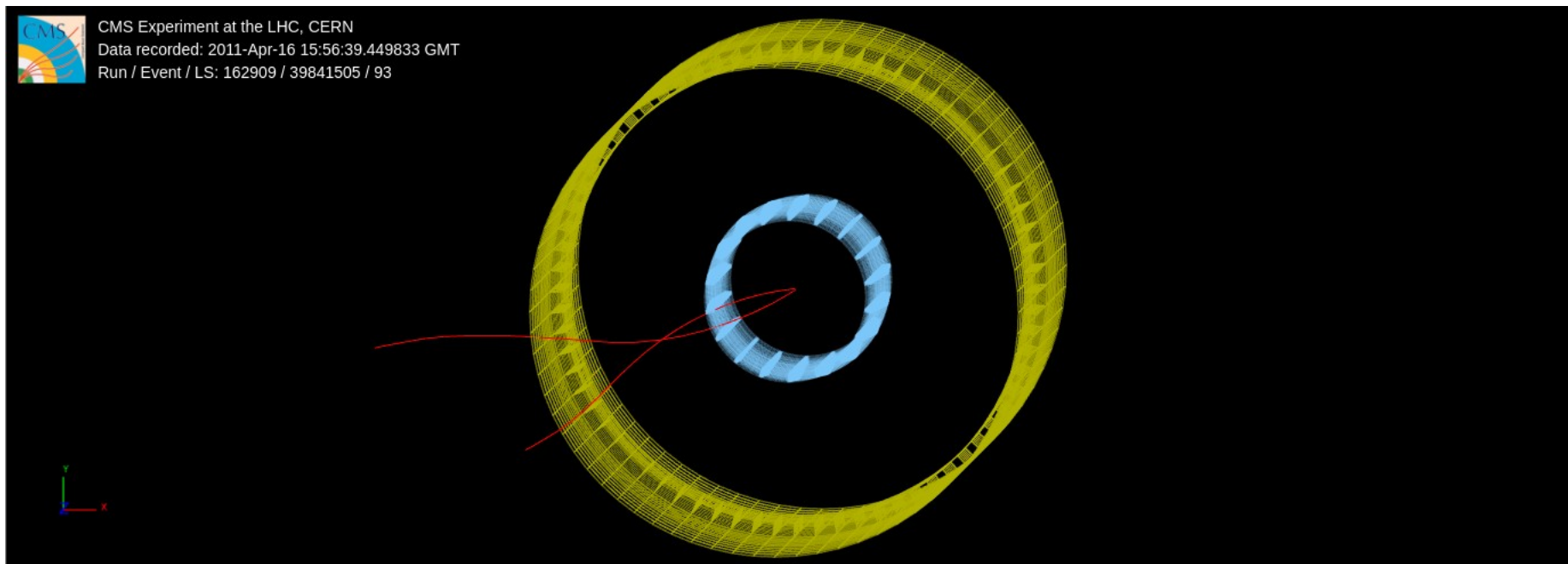
Galgóczi Gábor

galgoczi.gabor@wigner.mta.hu

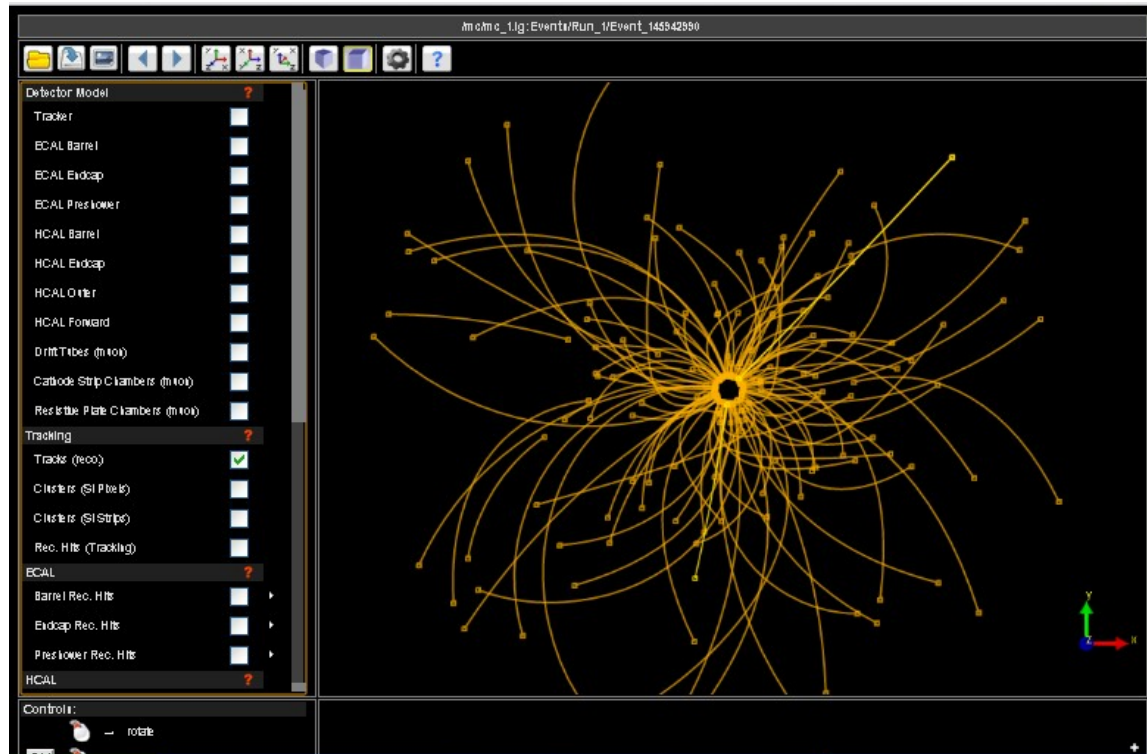
MTA Wigner Fizikai Kutatóközpont
Részecske- és Magfizikai Intézete

Feladat

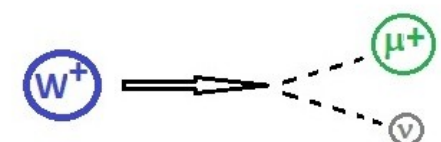
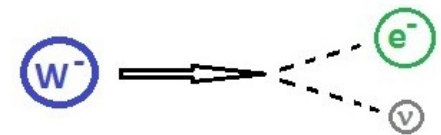
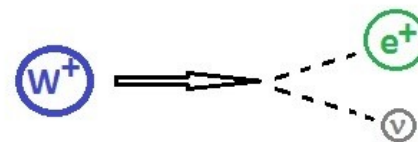
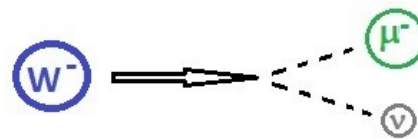
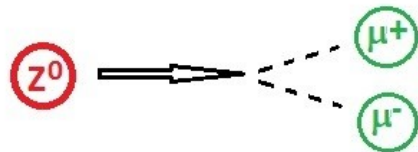
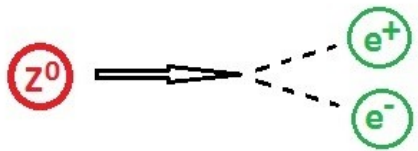
- Az előre kiválogatott eseményekben keressünk:
  - Z^0 , W^+ és W^- és Higgs részecskéket
  - Csak a bomlási termékeiket látjuk $\rightarrow$ e , μ és γ

A "valóság" jóval bonyolultabb

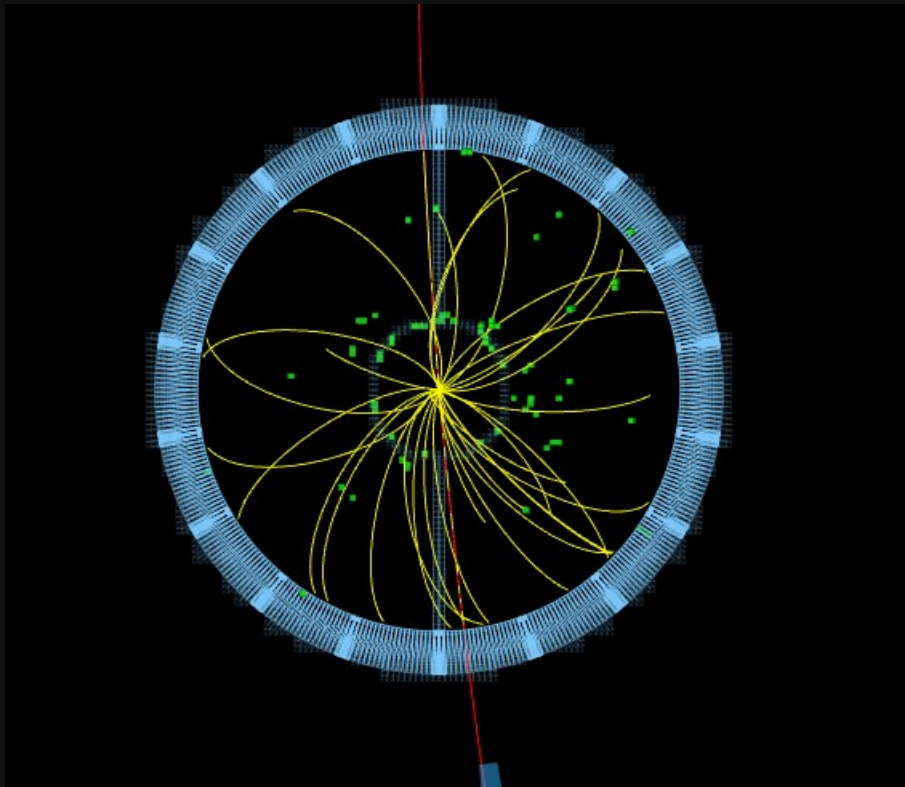

- Részecskepályák dzsungele - hogy találunk itt W-t vagy Z-t?
  - Szerencse: a részecskék nagy többsége hadron
  - Minket az elektronok (vagy müonok) érdekelnek

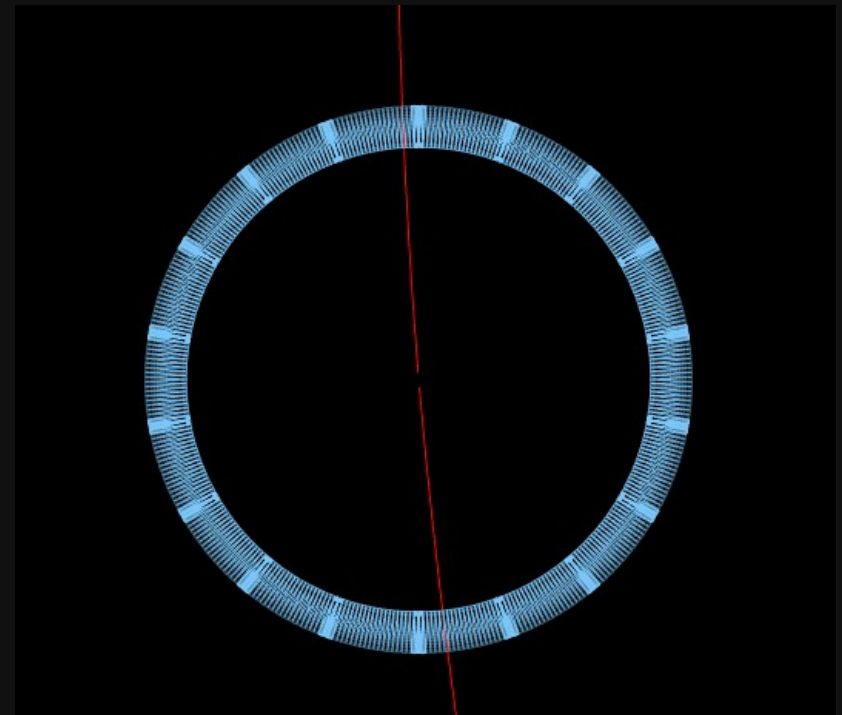
Bomlások

Példák 1

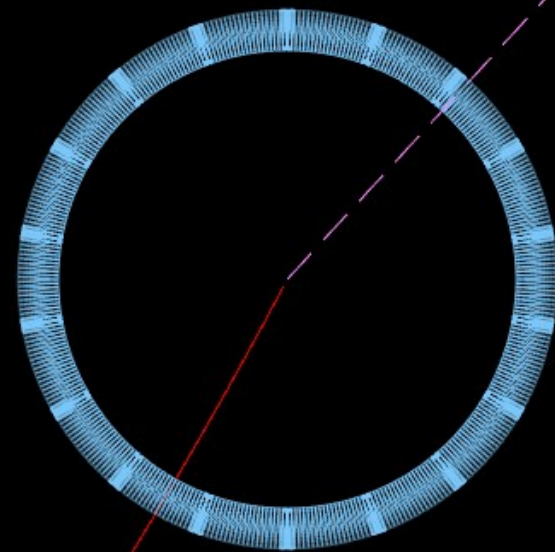
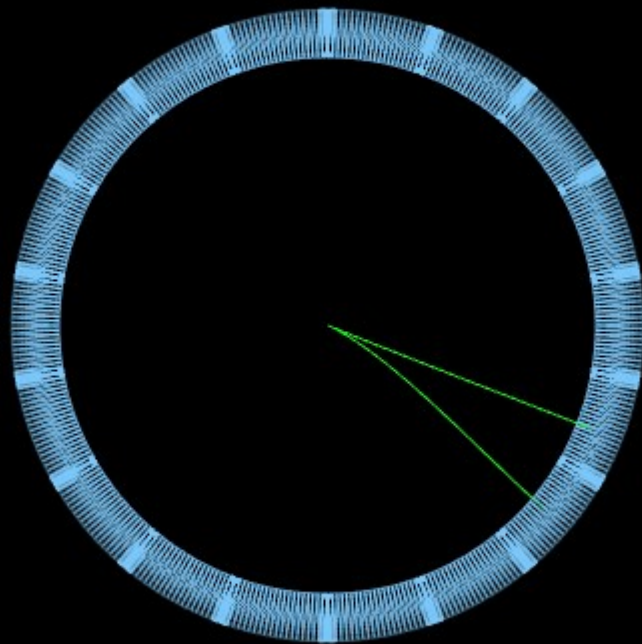

Minden részecske

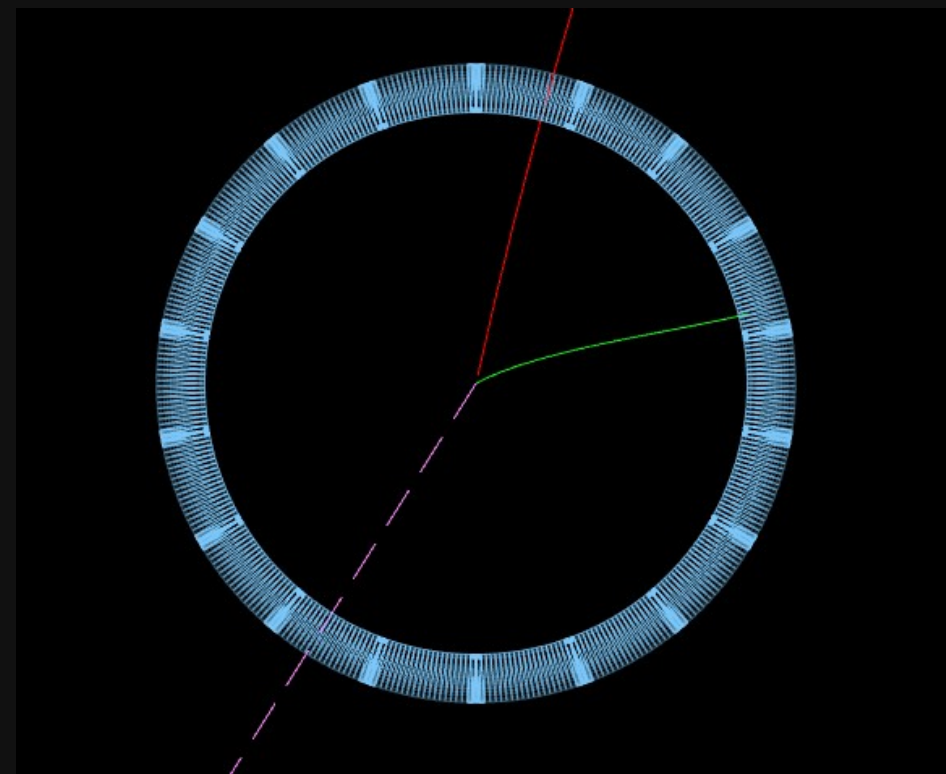
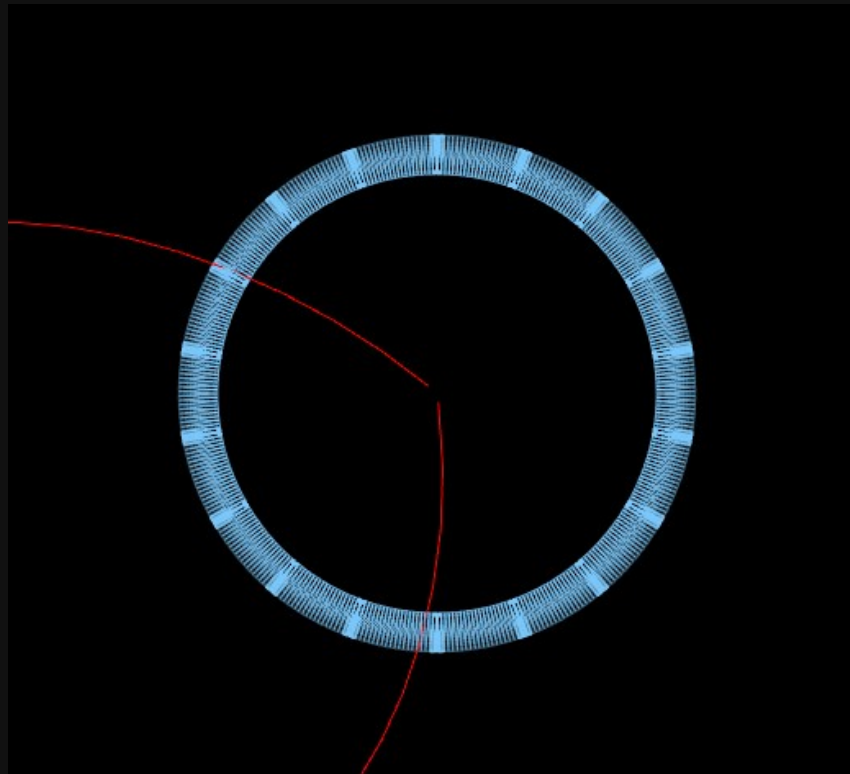

Csak leptonok

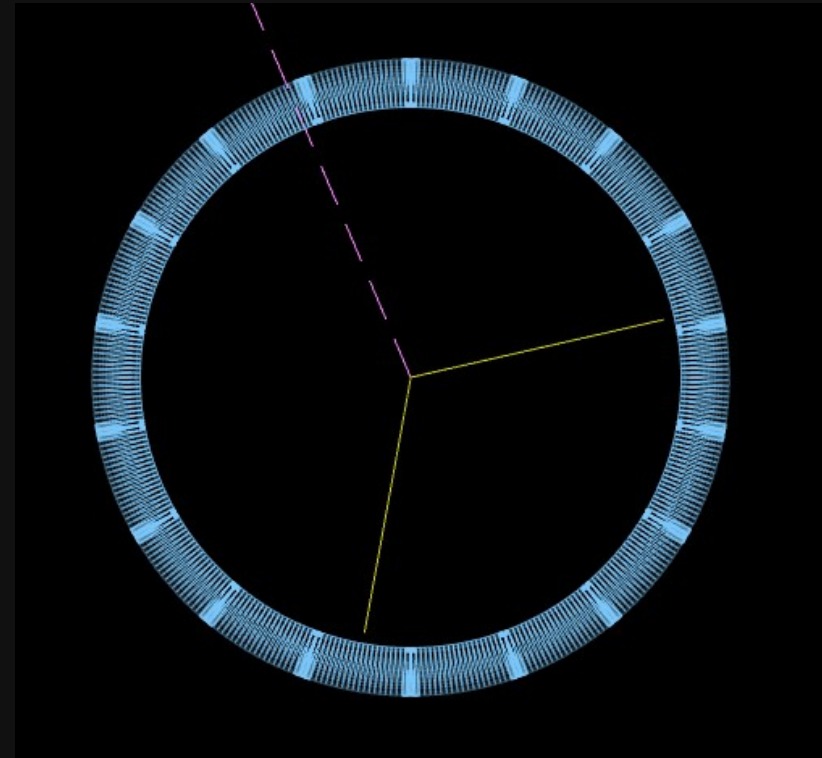
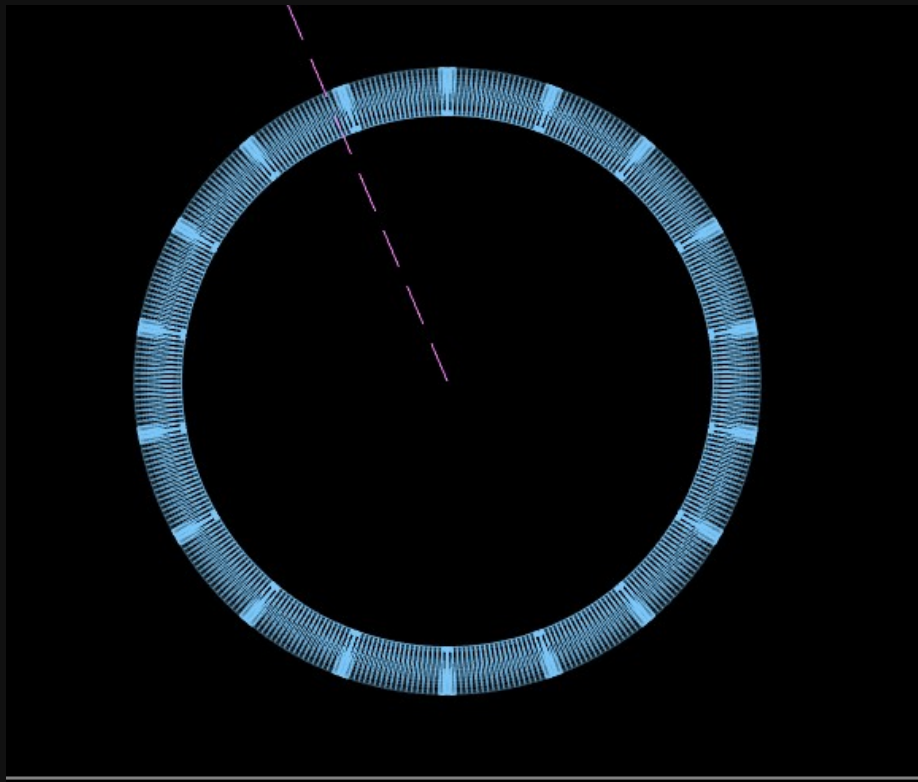
Példák 1

Példák 1

Példák 1

Ha nem látunk semmi részecskét → Bekapcsolni fotonokat!

A mérés menete

- A CMS kísérlet egy-egy eseményéről kell döntést hoznunk
    1. Milyen részecskéket látunk/sejtünk?
 W^+ , W^- , Z^0 , vagy valami egyéb ("zoo")?
    2. Elektronos vagy müonos bomlást látunk?
    3. Mekkora a talált részecskepárból (e^+e^- , $\mu^+\mu^-$) *rekonstruált tömeg*?
Ezt a számítást a program elvégzi (ha mi megmondjuk neki!!)
    4. Az eredményeket egy táblázatba rögzítjük
  - A mérések végén összesítjük a mérőpárok adatait
(Akár 1000 körüli esemény is lehet)
  - A következő fontos kérdésekre keressük a választ:
    1. Mi a W/Z elektronos és müonos bomlásainak az aránya? ($W^\pm \rightarrow e^\pm\nu$ / $W^\pm \rightarrow \mu^\pm\nu$)
    2. Mi a W^+ és a W^- bozonok aránya? (W^+/W^-)
    3. Látunk-e a semleges részecskék *tömegspektrum*-diagramján olyan jeleket, amikből Z^0 vagy más részecske keletkezésére következtethetünk? Mennyi a tömege, ha igen?
- Az elméleti fizikusok ezeket kiszámolták (Standard modell)
  - **Az elmélet helyességének próbája a kísérlet!**
Ezért is fontosak az ilyen kísérleti válaszok.
  - A pontos értékek meghatározásához események millióit kell megvizsgálni!
Nekünk csak néhány százra lesz egyesített erőnk

CIMA: az eredmények kigyűjtése

W bozon ($W^+/W^-/W$)

1 nyom: **elektron** vagy **müon**: **Klikk** az elektron vagy müon dobozba, és Klikk W^+/W^- ba a töltésnek megfelelően ha a töltését nem tudjuk meghatározni a W -be

Z bozon

2 ellentétes töltésű nyom : (e^+e^-) vagy ($\mu^+\mu^-$)
Klikk az **e** vagy **mü**-be és a **Z**-be

Zoo

2 azonos töltésű nyom, vagy $1e + 1\mu$, vagy 3 nyom: **Klikk** a Zoo-ba

H^0 (igen ritka)

$H^0 \rightarrow ZZ$ (4 nyom): $2(e^+e^-)$ vagy $2(\mu^+\mu^-)$ vagy (e^+e^-) és $(\mu^+\mu^-)$

$H^0 \rightarrow 2\gamma$ Nincs töltött nyom (e vagy μ)

de az EM kaloriméterben két nagy energia-depozit látható

Eredmények

- A mérések végeztével egyesítjük a helyi és többi intézet eredményeit
- A videokonferencián a CERN szervező moderátora fogja ismertetni a kapott adatokat, és közösen elemezzük őket